

§ III. COROLLARIA.

Theistas Judæis haud absimiles exhibet par circa fidem Miraculorum perfidia. Judæi Miraculorum, quæ palam ac toties Christus patraverat, evidenter convicti realitatem, ut aiunt, Miraculorum negare non poterant, quin et saepe facite et inter se confessi sunt. Sed publice ad alias causas ea detorquere conati attribuerunt jam Beelzebub principi dæmoniorum, quamvis scirent, exuscitationes mortuorum vires dæmonum longe transcendere; jam artibus magicis, tametsi aliunde artes magicæ Judæa exularent, et Christi adventus cumpromis tenderet ad evertendum dæmonis imperium, magiæ et superstitioni innixum; vel per ineptissimam fabulam pronuntiatio Dei Nomi, quod Tetragrammaton Christus e templo Hierosolymitanus abstulerit. Numquid Judæis meliores Theistæ? Religionis, quam Christus instituit et Miraculis confirmavit, hostes infensissimi, Miracula Christi et Apostolorum variis artibus, miris fraudibus, aut causis mere naturalibus adscribunt, ac divinitate Christi et Religionis explosa, solum adorant idolum rationis. Quippe paris perfidiae par causa, pravæ animi affectiones, excæatio mentis, obduratio cordis, spiritus rebellionis in Christum; sed et par poena utrinque consequetur, hac in vita abjectio incredulorum inter quisquiliis hominum, et in altero seculo mors secunda in loco tenebrarum et tormentorum.

SECTIO IV.

RELIGIO CHRISTIANA A VATICINIIS EXACTISSIME ADIMPLETIS STABILITA.

§ I. PRÆCOGNITA.

I. Quod olim MARCIONITÆ, hoc aiunt hodie SOCINIANI, veteres Prophetias esse superfluas ad demonstrandam Jesu Christi divinitatem; et quod THEODORUS MOPSUSTENUS impie docuit ab Ecclesia propterea condemnatus, hoc recognoscunt hodie minuti Philosophi, nullam probandi vim inesse Prophetis. GROTIUS vaticinia non tam prosunt ad firmandam fidem, quam ad ornatum fidei et fomentum pietatis; quam vero sententiam totam turgere fermento Socini, notat Huetius: consentiunt Grotius Episcopius et Simonius. Impius COLLINUS, ut Christianam Religionem vaticiniis innixam ceu falsam suffodiatur, cum grege Theistarum Prophetis, utpote mere typicis, mysticis et ænigmaticis, vim et efficaciam denegat omnem. Verum Prophetiam et a solo Deo esse, et ad veritatem probandam habere prærogativam divinitatis, docent sacrae litteræ, testatur communis gentium persuasio, evincunt notio, natura et objectum prophetæ versantis circa futura contingentia, quæ homo naturaliter cognoscere nequit; sive in seipsis, cum non existant; sive in causis

SECTIO IV. RELIGIO CHRISTI A VATICINIIS STABILITA.

175

creatis, cum ad hunc effectum needum sint determinatae. Atque hinc est, quod Christus Judæos incredulos remiserit ad Mosen et Prophetas; quod Petrus, Paulus, veteres Apologetæ omnes et Patres gravissimi ad stabilendam Christianam Religionem usi sint scriptis Prophetarum ceu validissimo argumento. Inde Gentiles adeo teste Huetio persuasum habebant, « omnem prophetiam facultatem esse a Deo », et vates futurorum præscios appellabant Divinos; hinc Isaia ait: *annunciate, quæ ventura sunt in futurum, et sciemus, quia Dii estis vos.*

II. Id genus Vaticiniorum ubertim profundunt sacræ paginæ de Christi adventu, nativitate, passione, morte, resurrectione, ascensione, illapsu Spiritus sancti, vocatione Gentium, Judæorum dispersione et novo Christi regno, ita ut quater mille annorum oracula Prophetica, ad minimas etiam circumstantias exactissime impleta, eventus comprobaverit. Ac profecto nisi tot Prophetarum certissima prædictio antecessisset; cuinam mortalium credibile fuisset, Christum (cui tot et tam luculentí Messiæ characteres ex Veteri Testamento congruerent, et eo quidem tempore, quo communis per orientem vigebat persuasio de adventu Messiæ) a Judæis rejectum, quin et morte turpissima trucidatum iri; qua tamen ignominia nullum alium, qui se Messiam falso jactitabat, unquam afficerunt. Si vel conferantur prædictiones ISAIÆ de excidio Babylonis per Cyrum cum Herodoto ex Xenophonte; item CHRISTI exacta designatio Jerosolymæ unaque Reipublicæ Judaicæ subvertendæ cum historia Josephi; illucescat clarissima undique prædictorum cum prædictionibus conspiratio. Cum vero innumera fere sint Vaticinia, quorum notitiam, lucem et veritatem sacræ litteræ aliunde suppeditant; duntaxat geminas hic spectamus, de Christi Resurrectione et de Excido Jerosolymæ omnium præstantissimas; tum quod earum auctor sit auctor Religionis Christianæ; tum quod sint fundamentum Christianismi contra Judaismum; tum quod usitatis incredulorum atque impiorum effugiis non ita pateant.

Conferantur hic ISAIAS C. XIII. XIV. XLV. VI. VII. LUCAS II. 26..., III. 15. MATTH. III. 5. HERODOTUS L. I. c. 190. XENOPHON L. VII. Cyropædia. JOSEPH. LL. de Bello Jud. et L. ult. de Antiq. SUETONIUS in Vespas. c. 4. TACITUS Hist. L. V. c. 13. Ex quibus etiam manifestum redditur, nullo alio tempore, quam statim post Christi mortem, tot extitisse non sine sequacibus pseudo-christos, qui pro vero Messia sese venditarent.

§ II. THEMATA.

I. Vaticinium Christi de sua Resurrectione invictissimum divinæ Religionis a Christo institutæ argumentum est.

PROBATIO. Christus hanc suam Resurrectionem, quam ringentibus nequicquam Theistis credit universus orbis, ipsem propalavit ceu divinissimum signum sue a Patre legationis. Noverant hostes Christi, hanc resurrectionis factam esse prædictionem, antequam resureret. Contigit ea post tres dies, uti prædicta fuit. Hujus testes erant Apostoli integrissimæ fidei, qui veritatem rei nosse poterant per quadraginta dies conversati cum Christo post ejus resurrectionem, edentes et bibentes et sermocinantes cum eo, contre-

ctatis adeo vulneribus Christi; et cum hæc omnia ante suam mortem promisisset, de veritate divinæ apparitionis magis certi erant inde, quod antea haud nimis creduli prædictam sibi resurrectionem Christi vix capere aut possent aut vellent, dum oculis manibusque eam percepissent. Fucum autem facere hic Apostoli nec volebant nec poterant; tum ob candorem animi sincerissimum, quem ipsi hostes suspexere; tum ob ingentem zelum, quo suum quoque sanguinem huic de Christi resurrectione veritati devotebant; hinc palam et liberrime eam profitentur in loco, in quo contigit, eo tempore, quo millions Judæorum erant Jerosolymis, et quorum intererat plurimum, rem istam maximi momenti discutere, utpote cuius veritas veritatem ac divinitatem Christi, Religionis vero et Reipublicæ Judaicæ stupendum catastrophen eodem punto temporis demonstraret.

Horum omnium clarissima testimonia exhibent MATTHÆUS, C. XII. 39... XXVI. 61... XXVII. 63. JOANN. II. 21... XX. 24. LUC. XVIII. 34... XXIV. 11. et 21.

Igitur Resurrectio Christi undeaque certissima est, 1º. ex parte testium, qui erant sat multi, quia plures quam quingenti, et primarii inter illos Apostoli; testes oculati, et qui serio ac frequenter testantur appellato tribunali divino, implorato Dei nomine, et ostensa virtute thaumaturga; testes in loco rei gestæ, statim ab eventu rei, palam et modo maxime solemnii; testes probi, virtute sua spectabiles, et de facta resurrectione plenissime convicti ac persuasi; testes quorum testimonio omnes moralis evidentiæ insunt characteres, et cuius fallacia certo ac necessario detegi debuisset. 2º. a Judæorum persuasione, sive spectemus modum, quo Apostolorum de Christi resurrectione testimonium exceperunt, sive modum agendi contra Apostolos ob istud testimonium. 3º. ex connexione factæ resurrectionis cum certissimis eventibus tum antecedentibus, tum consequentibus. 4º. ex absurdissimis sequelis adversus Apostolos ceu homines sine omni Religione, sceleratissimos, nebulones et impostores pessimos aequæ ac stupidissimos, quorum Dux et Caput S. PETRUS (prout hic acute ratiocinatur COLLET ex DUGUET, *Principes*, pag. 236.) his fere verbis post Christi mortem usus sit ad Apostolos.

En tandem occubuit in cruce Magister noster! Promiserat is equidem se die tertia resurrecturum, id quod sperabamus, sed spem fefellit eventus, nec jam dubium, quin fœdus fuerit impostor, qui filium Dei se esse blasphemabat, et supernas nobis in regno suo sedes pollicebatur. Quid ergo jam nobis agendum? Unum e duobus; ut vel ad sordidam nostram piscatus artem revertamur, vel Jesum hunc a mortuis surrexisse, nobisque per multos dies apparuisse mentiamur. Et hanc partem ut grandibus animis longe digniorem propono vobis. Nec vero me fugit, quantis ea difficultatibus subjaceat. Ne quid enim dissimulem, disseminandum erit ubicumque mendacium ea mentis intrepeditate, qua nec alii veritatem annuntient. Pugnandum erit contra carceres, torturas, mortem ipsam et forte immanissimam. Jam nunc prævideri debent mala hæc omnia et contemni. Interea, et id vos serio commonitos velim, nihil undecumque expectandum erit solatii; non a conscientia, cuius e contrario remorsus et clamores sedulo compescendi erunt; non a Deo, qui mendaces plectit, nedum remuneret; non a Jesu, cuius in gloriam inaudita hæc meditamus, et qui aequæ parum salvabit nos,

ac seipsum salvare potuit; non ab amicis, quibuscum id nunc inimus consilii, quia alii post alios cadent, nec forte deerit novus Judas, qui pro missis allectus aut victus conscientia et futuri judicii timore nostram hanc totam machinationem revelet, et tetram impostorum labem miseris jam et afflictis inurat. Macti tamen este animis, ite, volate et id unum metuite, ne quid in terra, in cœlo, in inferis vereamini! En summam pacti inter Apostolos ineundi, ut orbem totum deluderent. Quis autem credit hoc intervenisse pactum, quis ejus successum sibi persuadet, nisi stolidissimo quovis Theista stolidior?

Lucem dictis afferunt Matth. XXVIII. Luc. XXIV. 48. Act. Apost. I. 8.-22... II. 32.-36... IV. XVI. XVIII. XXV. 1. Corinth. XV. 6...

II. *Vaticinium Christi de Excidio Jerosolymæ et Reipublicæ Judaicæ Ever sione, efficacissimum Christianismi Judaismo surrogati testimonium est.*

PROBATIO. Christus apertissimis verbis prænuntiavit Templi et Urbis devastationem, nec non Gentis Hebrææ durissimam servitutem et funestissimam dispersionem una cum præcedentibus et consequentibus, et quidem pro illa tum ætate hominum obventuris. Hæc Christi prædictio diu antecessit rei eventum, et Matthæus ac Lucas multo tempore ante dirutam Jerosolymam idem Vaticinum publice ediderunt. Christus nonnisi ex spiritu propheticæ ea potuit prænuntiare; quamvis enim ex judaico rebellionis spiritu bellum cum Romanis et fata Judææ aliquatenus posset prævidere, non vero terræ motum, pestilentiam, famem et tot pseudochristos, quibus sine prodigiis credituri sint Judæi, qui veris ac splendidissimis Christi miraculis nequicquam movebantur, certo præ sagire potuit sine Numine. Huic Christi præsagio certissimus respondit eventus, prout testantur JOSEPHUS, TACITUS, EUSEBIUS et EPIPHANIUS, præprimis autem JULIANUS Apostata; qui cum eam prophetiam Christi evacuere contenderet, atque ad restaurandum Templum Judæos adigens pecunias et ingentes sumptus profunderet, subito terræ motus ac erumpentes flammæ conatus omnes ita dissiparunt, ut in hunc usque diem nec patriæ, nec urbis, nec Templi spes ulla Judæis affulgeat.

Recole hic MATH. XXIV. LUC. XXI. JOSEPH. LL. de Bello Jud. EUSEB. L. III. c. 3. EPIPHAN. hæresi 29. THEODORET. L. III. c. 20. PHILOSTORG. L. VII. n. 9. SOZOM. L. VI. c. 22. præcipue AMMIANUM MARCELLINUM Juliano Imp. coævum, sub quo stipendia meritus scribit: « globi flamarum prope fundamenta crebris adsultibus erumpentes fecere locum, exustis aliquoties operantibus, inaccessum; hocque modo cessavit inceptum. » Et S. CHRYSOSTOMUS Juliani ævo propinquior in oratione (quod Christus sit Deus) sic habet: « nam ætate nostra Imperator facultatem tunc dedit et cooperatus est; opus incepere, at ne vel minimum ultra progredi potuere; sed ignis a fundamentis exiliens omnes fugavit... Indicium est, quod hactenus nudata appareant, ut videoas ipsos quidem fodere coepisse, sed ædificare non potuisse, obstante Christi sententia ». Idem testantur GREG. NAZ. AMBROS. RUFFIN. SEV. SULPIT. CASSIODOR. et FRECULPHUS LEXOV.

Obj. I. Omnes seu figuræ seu prophetæ tam erant obscuræ ac ambiguae, ut nihil certi exinde rescrire potuerit aut Synagoga aut Ecclesia: sic LXX.

Hebdomades DANIELIS laborant aequivocatione; sive initium spectetur, ex verbis Prophetiae; sive terminus ob discordantem chronotaxin: Prophetia JACOBI varium in sensum a Judaeis detorta nihil roboris habet. Atque haec tamen omnium præcipua sunt vaticinia. Tandem si per tot secula lux tanta vaticiniorum effulxit; ecce non crediderunt Judæi? ecce necdum exterminata gens Hebreæ tantæ obsistens claritat?

RESP. Dari Prophetias pro certo temporis spatio et aliqua ex parte obscuras, quæ tamen per eventum clarae fiunt et perspicue; non obstat veritati Prophetiae, nec Dei glorie, nec utilitati hominum. Quamvis enim vaticinium, dum ejus durat obscuritas, vim probandi non habeat; tamen ubi Deo placuerit, snarum Prophetiarum dare intelligentiam (ubi eventus prædictioni exacte responderit; ubi vel a Scriptoribus theopneustis vel ab Ecclesia earum sensus fuerit determinatus) procul est obscuritas et ambiguitas, impletæ sunt conditions, et Prophetiae miro fulgore collustrant tam Christum, quam Christi Ecclesiam. Id quidem manifestum de plerisque V. T. vaticiniis, jam nunc vel ante Christum, vel in Christo, vel post Christum eventu comprobatis; et de illis Christi vaticiniis supra memoratis manifestissimum est.

De illa DANIELIS certum, quod temporis discrepantia non excedat ducentos annos, et plures jam fluxerint, quam mille septingenti. Ad illam JACOBI ipsimet Judæi respondent (Joannis XIX.) *non habemus Regem, nisi Cæsarem;* ergo cum ex propria confessione non haberent Regem, nisi extraneum, et alium habere nollent; Messias tunc venerat, isque Jesus Christus. Quod nihilominus ad tantam lucem cæcuytant Judæi, pervicacia est, quam etiam æmulantur Theiste, et pejus quidem. Adhæc si Judæi conversi fuissent ad Christum omnes, non essent nobis testes, nisi suspecti; et si fuissent exterminati omnes, non essent nobis testes amplius ulli. En! quam admirabilis Christi erga suam Ecclesiam contra incredulos providentia?

De figuris, quod non omnes debita luce caruerint, exemplo fit vel unica illa de Josepno Christi typo splendidissimo: Joseph prædictus patri, missus a patre ad fratres, innocens dividentus a fratribus, inter duos reos insons in carcere detentus, uni prædicti salutem, et mortem alteri, inde dominus fratum et salvator populorum effectus est. Numquid Jesus Christus, unigenitus Dei Filius et primogenitus fratum, ad fratres descendit, a fratribus proditus et venditus, medius inter duos latrones suffixus est cruci, unum salvans et alterum derelinquens, inde Dominus omnium et mundi salus?

Obj. II. Ut vim habeat prophetia, haec tria requirit Rousseau: ut sit ipse testis Prophetiae, dum profertur: ut ipse videat eventum: ut certo ipsi constet, eventum non potuisse fortuito congruere; siquidem sequi possit eventus vel ad falsam etiam prophetiam ex Deuteronomii capite decimo tertio, vel naturali via aut casu. Ac demum quis scit, vaticinia veteris et novi Testamenti non esse conficta a versipellibus, præsertim Judæis et Christianis, quorum intererat, suam Legem vel Mosaicam vel Christianam ceu vere divinam orbi persuadere?

RESP. Insulsitatis apicem hic contingunt increduli: nam quis sapiens unquam existimare potuit, oracula Prophetarum (qui unius Dei gloriam intendebant nihil non mali propterea perpessi, et qui missionem suam mira-

cilis confirmabant) fuisse procula vel ab Ethniciis, quibus curæ plane non fuit, unius Nazaræi suorum Deorum hostis gloriam aut Religionem promovere: vel a Christianis, quos, ut Judæos lucifacerent, palam fingere oportiisset oracula, quorum falsitas publica statim notorietae constitisset: vel a Judæis, qui Christo erant capitaliter infensi, et venientem in propria non receperunt? Rousseau autem plane pyrrhonicus est, quod nisi ex ore Prophetarum aut ipsius Christi vaticinia ipse audiverit, de iis dubitat, tametsi libris sint consignata, de quibus indubie constat, quod longo tempore ante eventum prophetiarum extiterint: qui nisi eventum suis ipse oculis conspiciat, itidem dubitat, quamvis certissima historiæ monumenta illum velut oculis exhibeant: qui tametsi res prænuntiata a sola Dei voluntate pendeat, ab homine autem nonnisi theopneusto prævideri ac prædicti unquam potuerit, adhuc dubitat, ne casus aut naturalis causa prædictionem impleverit.

Esto, quod possit eventus sic consequi; non tamen naturalibus etiam indiciis ita prædicti potest, cum haec sit notio prophetiae proprie ac stricte sumptu: certa cognitio et prædictio rei libere et contingenter future, quæ nulla arte humana, nullis naturalibus indiciis prævideri potest. Deut. XIII. sermo non est de eventu vere prophetiae proprio, quem Deus Deut. XVIII. cuu regulam certam veritatis assiguat; sed de eventu qualicumque naturali sagacitate prævidendo, et de prophetia impropre dicta, qua Deus dici potest tentare homines, uti ibidem: *tentat vos Dominus,* nempe permittendo demonem vel hominem nativa uti industria ad explorandam hominum fidelitatem. Jussit ergo Deus hoc in casu eventum ejusmodi non curare, cum ex prava doctrina talis prophetæ ad idolatriam inducente pateat, veram hic divinamque prophetiam esse non posse.

Obj. III. Poterant Apostoli fuisse vel decepti vel deceptores; ergo illorum auctoritas non præstat indubitatem fidem de Christi resurrectione; præser-tim cum Christus ipse eam fecerit suspectam, suam promittens resurrectionem post tres dies, quæ tamen ante tertiam diem jam contigit; cum Evangelista in describenda resurrectionis historia a se invicem dissideant; cum Christus post resurrectionem suam solis discipulis et quibusdam feminis phantasiæ ludibriis admodum obnoxii apparuerit; etiam et custodia militum testata sit oppositum, videlicet noctu venisse et furatos esse corpus Christi, militibus somno oppressis.

RESP. Apostolos nec decipi nec decipere aut potuisse aut voluisse, docet Thema I. Sit vero etiam figmentum aliquod resurrectio Christi, in quo conspiraverint Apostoli duodecim; sed cum admodum proclive sit cor hominum ad levitatem ac mutationem, flexible ad minas et promissa, atque inhians bonis; vel uno illorum aut illecto hisce illecebris, aut conterrito a vinculis, tormentis ac morte, perditæ erant omnes. Poterat quidem Christus, quod cum iis conversatus, eos hac in arte sustentare; si vero postea nunquam iis apparuisset, quid demum stimulasset ad id facinus tot inter discrimina præsequendum? Christus resurrectionem suam prædictit ad morem Judæorum, qui, quod intra tres dies geritur, tertia die agi dicunt et compleri: sic intellexerunt Pharisæi, qui custodiri volebant sepulchrum usque in diem tertium: sic disertiores Græci particulam μετὰ σαρκὸς πρὸς ἀνάστασιν, et Evangelistæ hebraizantes μετὰ πρὸς βεβαίωσιν hic, uti alias sæpius.